Johan Mortensen, bretskur konsul í Føroyum: – Vit hava allar møguleikar at lagað okkum til ein oljuídnað, sum hóskar okkum, um vit taka av samstarvi við hetlendingar. Tí teirra viðurskifti – sum útjaðaraøki – og okkara eru so ógvuliga lík á mongum økjum

Oljuvinnan tilverufortreyt hjá øðrum samfelagstættum

Eingin grund er at óttast, at fólk fara at hvørva í tí altjóða peninga-, fløgu- og serkunnleikameldri, ið stendst av oljuídnaðinum. Tí júst Hetland er eitt dømi um, at tann peningur, ið vunnin verður av risaídnaði sum olju er fortreyt hjá øðrum bólkum í samfelagnum at vera til og mennast

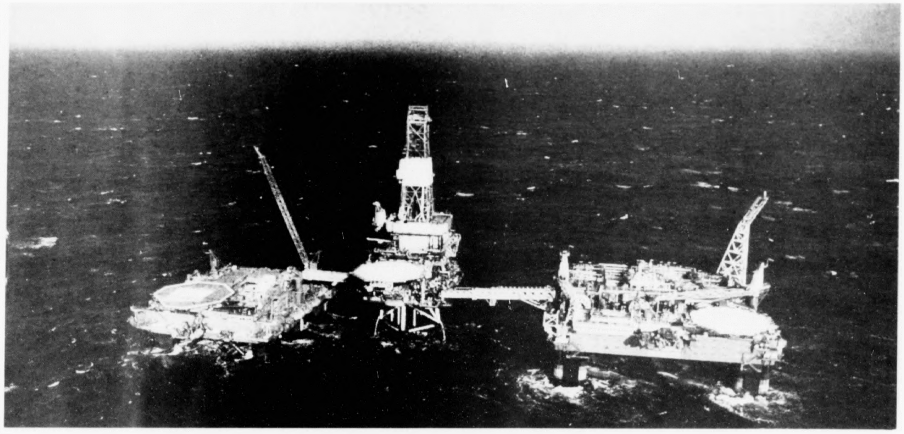

Tann peningur, ið fæst úr oljuvinnuni, skal nýtast til at stuðla og stimbra aðrar vinnuvegir – við studningum og lagaligum lánum

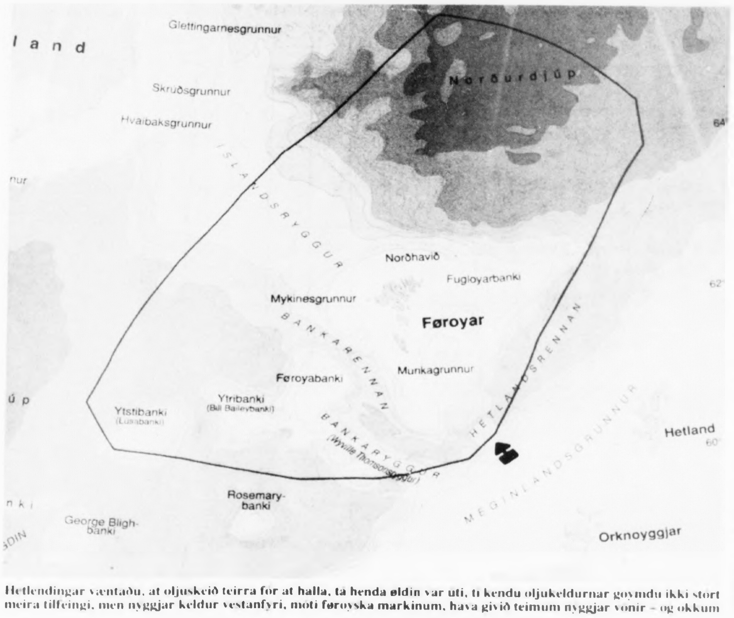

Hetlendingar væntaðu, at oljuskeið teirra fór at halla, tá henda øldin var úti, tí kendu oljukeldurnar goymdu ikki stórt meira tilfeingi, men nýggjar keldur vestanfyri, móti føroyska markinum, hava givið teimum nýggjar vónir – og okkum

■ – Fyri tann, sum ikki hevur verið í Hetlandi seinastu 4-5 árini, eru stórbroytingar hendar – borið saman við okkara egna samfelag, ið leingi var langt framman fyri tað hetlendska, vinnuliga sæð.

Hetta sigur Johan Mortensen, bretskur konsul í Føroyum, eftir Hetlandsferðina í farnu viku saman við føroyskum vinnulívsfólkum og kommunustýrislimum.

Shetland Oil Industries beyð føroyingum at koma til Hetlands. Vitjanin kom í lag eftir at umboð fyri hetlendska oljuídnaðin vóru í Føroyum í vár.

Johan Mortensen sigur trivnaðin í hetlendska samfelagnum vera sera sjónligan. Har er arbeiði til allar hendur. Hesin framburður skyldast oljuni, sum hetlendingar av álvara fóru at vinna burturúr fyri umleið 20 árum síðan.

Ofta verður fórt fram, at hetlendingar ikki sjálvir fáa so nógv burtur úr oljuni – at teir enn skera torv einans fá ar hundrað metrar frá oljuídnaðarøkinum í Sullom Voe?

– Alt veldst um, hvat ein ber saman við. Men tað, sum eygað sær, er, at hetlendingar sjálvir eru ógvuliga virknir í oljuídnaðinum – við vinnufeløgum innan flúgving og sigling. Og tað er hetta, ið skapar trivnaðin.

Tað varð sagt beinanvegin, at oljan skuldi vera fyri hetlendingar. Í 1974 gjørdu teir Shetland Act, sum er eitt týdningarmikið grundarskjal undir oljuvinnuni. Teir hava grunn, sum oljupeningurin fer í. Úr hesum grunni fær vinnan pening sum studning og lagalig lán.

Johan Mortensen sigur, at hvítfóturin í Hetlandi er nógv hækkaður. Tú sært tað m. a. á húsunum, teir byggja – í sama sniði sum í Føroyum og Noregi. Og seinastu fáu árini eru ikki færri enn tíggju væl útgjørdar svimjihøllir bygdar.

Arbeiðsloysið er at kalla einki í Hetlandi – einans 3%. Hjá okkum er tað 25%, sigur Johan Mortensen.

Tíðarsjónarringurin víður

Hetlendingar fara vanliga á hægri skúlar inni á bretska meginlandinum – á universitet í Edinburgh í Skotlandi. Men nú byggja teir sær sínar egnu høgu skúlar.

Í Hetlandi vitjaði føroyska ferðaliðið nýggja fiskivinnuháskúlan í Scalloway, sum ikki er aftari enn teir í Norðurlondum. Við síni væl virkandi edv-skipan hevur skúlin beinleiðis samband við universitet í Aberdeen og kann á tann hátt altíð útvega sær dagført undirvísingartilfar.

– Hetta og mangt annað gevur tær varhugan av, at hetlendingar **eru** langt framman fyri føroyingar. Oljan hevur gjørt tað. Tað er hon, sum er orsøkin til alla aðra menning í Hetlandi, sigur Johan Mortensen.

Hetlendingar flyta árliga út fisk fyri næstan hálva milliard kr., alifiskur íroknaður. Harumframt er ferðavinnan stórt ítriv hjá teimum. Tær stendur í boði størri gistingarhús og smærri herbergi. Tí umframt eitt tøkniliga væl útbygt samfelag, er bæði omaná jørðini og grivin fram undan svørðinum ein fornaldarmentan, sum dregur mong fremmandafólk hagar.

Hetlendska samfelagið fevnir tessvegna um ein sera víðan tíðarsjónarring.

– Aldargamlir siðir eru í nútíðar samfelagnum hugni – »fires«, sum hetlendingar sjálvir siga. Teir gevast ikki at skera torv fyri tí um teir hava oljuna. Og føroyingar gevast valla at hoyggja fyri tí um **teir** fáa oljuídnað, sigur Johan Mortensen.

Oljuvinnan skapar fortreytir hjá øðrum samfelagstættum at vera til

Johan Mortensen sigur, at hetlendingar eru stak áhugaðir fyri at taka upp samarbeiði við føroyingar og at stjórin í Shetland Oil Base kemur til Føroya á vitjan í summar – við joint-venture í huga og at byggja eina oljustøð í Føroyum.

– Í Hetlandi fylgja tey væl við, hvat hendir í Føroyum. Og teirra niðurstøða er greið: »Hjá tykkum eru ikki aðrir framtíðarmøguleikar.« Teirra og okkara viðurskifti eru so ógvuliga lík, sigur Johan Mortensen.

Mangan verður sagt, at tann eina vælferðin køvir aðra – at tann ørandi peningafloymurin t. d. fær fólk at sleppa gomlum vanum og siðalagi og gloyma seg sjálvi burtur. Tá hetlendingar í síni tíð settu sjøtul á oljuvinnuna, ræddu mong til varsemi, tí hetta fór at kollvelta teirra mentan og køva fólkið í einum veldugum altjóða peninga-, fløgu- og serkunnleikameldri. Fleiri bøkur vórðu skrivaðar um hetta.

Men Johan Mortensen sigur hetta vera ógrundaðan ótta. Tí hjá upplýstum nútíðarfólkum ber til at fáa javnvág, so at aðrir tættir í samfelagnum – tað veri seg vinnuligir ella mentanarligir – eisini hava ein kjans at gera seg galdandi. Og tað er júst tann peningur, ið vunnin verður av einum slíkum risaídnaði sum olju, ið skapar fortreytir hjá øðrum bólkum at vera til og mennast.

Tá tann dagur kemur at oljutilfeingið er uppi, hava hetlendingar tá bugvað seg til aðrar møguleikar og hvørjar tilbúgvingar mæla teir okkum til?

Sjálvsagt vita hetlendingar, at teirra oljuskeið eina ferð fær ein enda. Væntandi var, at tað fór at halla, tá henda øldin var úti, men nýggjar oljukeldur vestanfyri, móti føroyska markinum, hava givið nýggjar vónir. Kortini fyrireika teir seg til aðrar tíðir við ógvuliga fjølbroyttum ætlanum.

Og hetta gera teir eisini føroyingum greitt, at teir verða noyddir at laga seg eftir broyttum fyritreytum og bugva seg út til nýggjar tíðir ógvuliga skjótt.

Flogsamband millum Hetland og Føroyar

Føroyska ferðalagið fleyg við tyrlu úr Føroyum til Hetlands. Úr Suðuroy til Sumburgh var ein tími og fimmti minuttir at flúgva.

Johan Mortensen sigur, at hetlendingar harmaðust um, at einki beinleiðis flogsamband er millum Føroyar og Hetland. Sum næstu grannar bóðu teir Atlantic Airways hava í huga møguleikan at millumlenda í Hetland 1 ferð um vikuna á ferðini millum Føroyar og Danmark. Flogvøllurin í Sumburgh er útbygdur við trimum breytum og er í aðrar mátar millum teir mest framkomnu í Evropa í dag.

Tá farið verður av álvara undir oljuvinnu verður neyðugt við einum flogvølli aftrat í Føroyum. Hesin verður í Suðuroy og er øki í Tvøroyrar kommunu lagt av til endamálið.

pól

Sleipibátar snara einum 270.000 tons stórum tangaskipi at bryggju í Sullom Voe